

ПРИНЦИПИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

Микита БРИТ

здобувачка освіти спеціальності «Правоохоронна діяльність»

Галицький фаховий коледж імені В'ячеслава Чорновола

Науковий керівник: Тетяна МЕЛЬНИК

викладач юридичних дисциплін, старший викладач

Актуальність теми. Адміністративне право – фундаментальна галузь права України, яка визначає засади діяльності держави, регулює суспільні відносини у сферах виконавчої влади, місцевого самоврядування, державного управління та ін. Воно охоплює об'ємне законодавство, що перевищує інші галузі права, і відіграє ключову роль у правовій системі України.

Важливим аспектом є дослідження принципів адміністративного права, які визначають особливості правового регулювання виконавчої діяльності. Вивчення цих принципів сприяє вдосконаленню адміністративного права, реформуванню його інститутів та законодавства. Проте ця проблема залишається недостатньо висвітленою в теорії.

Метою даного дослідження є аналіз сутності та правового регулювання принципів адміністративного права.

Принцип – це базис, це ті позиції, які є системоутворюючими для правової системи в цілому, для окремих галузей права.

Якщо розглядати поняття принципів в рамках формування правового простору, то спочатку формується мета та завдання правової галузі, потім формуються принципи, які відповідають цій меті та завданням і вже потім формується кожна окрема норма законодавства, яка повинна відповідати завданню та меті правової галузі, а також її принципам [1, с. 72].

Виклад основного матеріалу. Водночас, принципи – це не абстрактна правова категорія, а матеріальне явище, що дозволяє говорити про те, що принципи мають ширшу сферу застосування ніж лише законодавчі норми.

Принципи конституційного права дозволяють надати форму цінностям, які сповідує суспільство [2, с. 73].

Принципи конституційного ладу складають основні ідеї, що визначають конституційний лад конкретної держави і отримали пряме і непряме закріплення в конституції.

Принципи права можна класифікувати за такими підставами:

- а) за формою нормативного вираження (тобто за характером нормативного джерела, в якому вони закріплені);
- б) за сферою дії (в одній чи в кількох галузях, праві в цілому);
- с) за змістом.

Загально-людські принципи, як-от гуманізм, демократизм, справедливість, свобода й рівність, відображають цінності суспільства та закріплені в міжнародних документах. Вони є критеріями розвитку національних правових систем.

Загально-правові принципи діють у всіх галузях права та включають законність, гарантії прав і свобод, відповідальність за вину, стабільність і динамізм. Міжгалузеві принципи охоплюють кілька галузей, як-от судоустрій і судочинство. Галузеві принципи індивідуалізують конкретні правові галузі, змінюючись разом із суспільними відносинами.

Принципи правових інститутів конкретизують загальні засади в межах окремих інститутів, наприклад, у сфері покарань: законність, гуманність, справедливість, індивідуалізація. Вони забезпечують баланс між нормами права і реальними суспільними потребами.

Функції принципів:

- Інтерпретаційна – принципи права є еталоном для тлумачення норм позитивного права [3, с. 12].
- Системоутворююча – сприяють єдності правозастосування та тлумачення права [4, с. 11].
- Критерій вибору норм – застосовуються для вирішення колізій і прогалин у законодавстві [5, с. 6].
- Інструмент для судів – забезпечують гармонійне тлумачення правових норм, запобігаючи свавіллю [6, с. 12].

- Гарантія верховенства права – розкривають сутність основних прав і свобод, унеможливаючи свавілля державної влади [1, с. 51].

Суди інтегрують принципи права в правопорядок, адаптуючи їх до соціальних реалій. Конституційні та загальні принципи можуть застосовуватись навіть за відсутності прямого законодавчого закріплення, формуючись через судові рішення.

Принципи задають орієнтири для правотворчої, правозастосовчої та правоохоронної діяльності, визначають розвиток правової системи, впливаючи на формування якісного праворозуміння і стабільності правопорядку.

Принципи адміністративного права є основоположними категоріями, що розкривають сутність права, його основи й закономірності. Вони визначають характер адміністративного права та напрямки його розвитку, сприяючи захисту суспільних цінностей і прав людини.

Характерні риси принципів адміністративного права:

- вони формуються з метою забезпечення прав і свобод людини та громадянина й нормального функціонування громадянського суспільства та держави;
- визначають найбільш загальні й стабільні вимоги, що сприяють їх утвердженню та захисту суб'єктами публічної адміністрації, визначають характер адміністративного права і напрямки його подальшого розвитку;
- установлюють керівні засади-настанови, що визначають найважливіші правила, за якими здійснюється та організується діяльність суб'єктів адміністративного права;
- принципи адміністративного права характеризуються прогресивністю, засвідчують ідеальні для умов сучасності основоположні засади поведінки суб'єктів адміністративного права, які є реально досяжними.

Принципи адміністративного права відображають специфіку державного управління та регулювання відносин у виконавчій сфері. Вони формуються з урахуванням загальних правових засад (гуманізму, справедливості, рівності) та специфіки виконавчої діяльності, набуваючи форми загальнообов'язкових вимог.

Основні принципи:

- Служіння державної адміністрації суспільству та людині – забезпечує баланс між інтересами громадян і суспільства [6, с. 84].

- Обмеженість втручання адміністрації – визначає межі впливу органів влади на приватне життя громадян [7, с. 83].
- Повнота прав і свобод громадян – передбачає деталізацію конституційних гарантій та обов'язок державних органів реагувати на запити громадян [8, с. 96].
- Взаємна відповідальність – забезпечує відповідальність як посадовців, так і громадян перед суспільством [8, с. 83].
- Мінімально необхідні повноваження органів виконавчої влади – обмежують їх дії рамками законних потреб.
- Врівноваження повноважень державної влади і самоврядування – надає органам місцевого самоврядування свободу в межах їх компетенції [6, с. 73].

Процесуальні принципи адміністративного права:

- 1) додержання компетенції провадження у справах про адміністративні правопорушення;
- 2) охорона інтересів особистості і держави;
- 3) публічність (офіційність) провадження;
- 4) об'єктивна (матеріальна) істина;
- 5) гласність у провадженні в справах про адміністративні правопорушення;
- 6) рівність перед законом;
- 7) здійснення провадження національною мовою;
- 8) відповідальність посадових осіб за неналежне ведіння провадження у зазначених справах.

Кожен із названих процесуальних принципів конкретизується у відповідному виді адміністративно-процесуальної діяльності [8, с. 83].

До функціональних належать принципи, які визначають спрямованість адміністративного процесу, форму і зміст його інститутів. Це принципи: законності; гласності; об'єктивної істини; перегляду рішень органу, уповноваженого розглядати адміністративні справи; обов'язковість виконання прийнятого рішення та ін [2, с. 72].

Висновки. Отже, принципи адміністративного права – це вихідні, об'єктивно зумовлені засади, які визначають формування та функціонування адміністративного права. Вони є ключовим орієнтиром для законодавця, особливо при створенні

соціально орієнтованого права. Формувалися історично, вбираючи прогресивні демократичні ідеї. Їхня реалізація можлива лише через соціальну активність і практичну діяльність суб'єктів. Принципи повинні відповідати реальним відносинам у суспільстві й державі, забезпечуючи баланс між інтересами різних сторін. Під час реформування адміністративного права законодавець має враховувати принципи, адже вони забезпечують зв'язок між різними елементами правової системи та її нормами. Виділяють загальні, спеціально-галузеві та внутрішні принципи адміністративного права. Однак класифікація не є вичерпною і потребує подальших досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кельман М. С., Мурашин О. Г., Хома Н. М. Загальна теорія держави та права: підручник. 3-тє вид., стереотип. Львів: Новий Світ-2000, 2007.
2. Кравцов А. С. Деякі проблемні питання принципів адміністративного права України. Актуальні проблеми формування громадянського суспільства та становлення правової держави: збірник наукових праць. Черкаси : ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2008.
3. Козюбра М. І. Принципи верховенства права і правової держави: єдність основних вимог. Наукові записки Нац. ун-т «Києво-Могилянська академія». 2007. Т. 64: Юридичні науки.
4. Кравцов А. С. Система принципів сучасного адміністративного права України. Юридична Україна. № 2 (74). 2009.
5. Богданевич Т. С. Офіційне тлумачення основного закону Конституційним судом України.: дис. доктора філософії .: 081 «Право». 2019
6. Кравцов А. С. Філософсько-правовий аспект вчення про принципи та їх значення для адміністративного права України. Вісник ЛДУВС імені Е. О. Дідоренка. № 2. 2008.
7. Наливайко О. І. Принципи правового захисту людини : підходи до класифікації. Держава і право: збірник наукових праць. Юрид. і політ. науки. Випуск 13. Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2001.
8. Забарський В. В. Принцип поділу влади в українському державотворенні. Юридичний вісник 2 (31) 2014.